

AVKP actueel

Nr. 107, november 2024

Nieuwsbrief van de Archeologische Vereniging Kempen- en Peelland
AWN afd. 23

ACTIVITEITEN

November

- Za 16 Excursie naar Jachtslot Hubertushoeve bij Hoenderloo en museum Kröller Müller.
Vr 29 Congres 50 jaar archeologisch onderzoek Oss, gemeente Oss en Universiteit Leiden.

December

- Ntb Boekpresentatie Door heiligen geïnspireerd - Elly Bogers - Lokken

- Do12 Oeroud erfgoed ontrafeld, RCE
Vr 20 Bouwhistorisch platform, RCE
Va 23 Erfgoedhuis gesloten van 23 december tot en met 5 januari

Januari

- Wo 8 Nieuwjaarsborrel AVKP met lezing en activiteit rond promotieonderzoek van regioarcheoloog Jesper de Raad.

WIST JE DAT...

- je binnenkort wordt uitgenodigd voor de boekpresentatie van Elly Bogers – Lokken, pag 5
- de coldcase Neerstraat in Bakel is afgerond met een rapport. Lees de samenvatting op pag. 12
- de nieuwjaarsborrel begint met een lezing en activiteit, pag 3 en 5
- Tim Groenenberg stagiair in het Erfgoedhuis zich voorstelt op pagina 3
- je een kijkje kunt nemen in de kelders van kasteel Gemert, pag 5
- je mee kunt helpen met het verwerken van WOII vondsten, pag 6
- de door Yuanhan Shen gerestaureerde Hensbeker te zien in de Catharinakerk, pag 6
- een houten waterleiding is gevonden in Middelbeers, zie pag 7
- opmerkelijke vondsten zijn gedaan in Netersel, zie pag 8
- gemeente Oss je uitnodigt voor Congres 50 jaar archeologisch onderzoek Oss, pag 7
- RCE je uitnodigt voor Oeroud erfgoed ontrafeld, en voor het bouwhistorisch platform, pag 10
- de archeologische werkgroep van Heemkundekring Weerderheem onderzoek heeft gedaan naar de buurtschap de Brand op Geenhoven. Hulp is welkom bij het transcriberen, pag 15
- we boekengiften hebben ontvangen Jeroen Snelten en uit de erfenis van Willem van Erp, pag 13
- een boek is verschenen over de kerk in Geffen, pag 15
- de regiodag een mooie smeltkroes was met ervaringen vanuit verschillende werkvelden, p.11
- in voormalig klooster Mariënhage is gezocht naar het jaartal 1632, pag 10
- een tentoonstelling in het Oude Slot is voorbereid door Peter Thoben, pag 11
- het bestuur werkt aan een visie op het erfgoedhuis en AVKP en dat je kunt bijdragen, pag 17
- we mensen zoeken om de PR/communicatie te verbeteren, pag 17

ACTIVITEITENKALENDER 2024- 2025

		November		November		November		November/December	
	Wk		Wk	<i>Glow</i>	Wk		Wk		
	52		53		54		55		
Ma	4		11		18		25		
Di	5		12		19		26		
Wo	6	Werkavond	13	Werkavond	20	Werkavond	27	Werkavond	
Do	7		14		21		28		
Vr	8		15		22		29	Congres Oss	
Za	9		16	Excursie Hoenderloo	23		30		
Zo	10		17		24		1		

		December		December		December		December	
	Wk		Wk		Wk		Wk		
	56		57		58		59		
Ma	2		9		16		23		
Di	3		10		17		24		
Wo	4	Werkavond	11	Werkavond	18	Werkavond	25	Kerst	
Do	5	Sinterklaas	12	RCE Oeroud Erfgoed ontrafeld	19		26	Kerst	
Vr	6		13		20	RCE Bouwhistorisch platf.	27		
Za	7		14		21	kerstvakantie	28		
Zo	8		15		22		29		

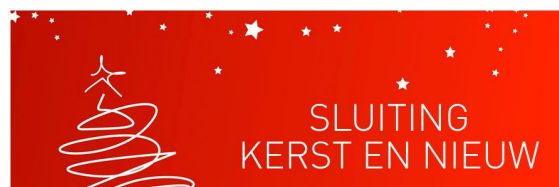
		December/Januari		Januari		Januari		Januari	
	Wk		Wk		Wk		Wk		
	1		2		3		4		
Ma	30		6		13		20		
Di	31		7		14		21		
Wo	1	Nieuwjaar	8	Nieuwjaarsborrel/lezing/act.	15	Werkavond	22	Werkavond	
Do	2		9		16		23		
Vr	3		10		17		24		
Za	4		11		18		25		
Zo	5		12		19		26		

		Januari/Februari		Februari		Februari		Februari	
	Wk		Wk		Wk		Wk		
	5		6		7		8		
Ma	27		3		10		17		
Di	28		4		11		18		
Wo	29	Werkavond	5	Werkavond	12	Werkavond	19	Werkavond	
Do	30		6		13		20		
Vr	31		7		14		21		
Za	1		8		15		22		
Zo	2		9		16		23		

	Werkavonden		Excursie / veldloop		Feestdagen		Lezingen / symposia
	Vergaderingen		Cursus		Feesten & borrels		Deadlines

VAKANTIESLUITING ERFGOEDHUIS

Het Erfgoedhuis is vanwege de kerstvakantie gesloten van 23 december tot en met 4 januari. Dit geldt zowel voor overdag als op de woensdagavonden.

CURSUSSEN, LEZINGEN EN EXCURSIES

Nieuwjaarslezing, -activiteit &borrel 8 januari – Jesper de Raad

Voorafgaand aan de nieuwjaarsborrel houdt regioarcheoloog Jesper de Raad een lezing over zijn promotieonderzoek naar een eeuwenoude boerensamenleving op basis van oudste nog zichtbare landbouwstructuren uit de Brons- en IJzertijd in Bergeijk, Riethoven en Westerhoven. Vrijwilligers kunnen aansluitend meehelpen bij een stukje van het onderzoek. Uiteraard gevolgd door de borrel waarbij we proosten op het nieuwe jaar.

Locatie: Erfgoedhuis Eindhoven

Aanvang: 20 uur.

Excursies

16 november Excursie Jachtslot Hubertushoeve bij Hoenderloo en Kröller Müllermuseum
Berlage en Henry van der Velden ontwierpen het Jachtslot voor het echtpaar Kröller Müller. Daarna een bezoek aan Kröller Müllermuseum.

NIEUWS UIT HET ERFGOEDHUIS

Volg het Erfgoedhuis Eindhoven op www.erfgoedhuiseindhoven.nl.

Volg de ArcheoHotspots op: www.archeohotspots.nl

Stagiair Tim stelt zich voor

Mijn naam is Tim Groenenberg en ik ben een vierdejaarsstudent Saxion opleiding Archeologie in Deventer. Tot en met februari 2025 loop ik stage bij het Erfgoedhuis. Veldwerkstage heb ik inmiddels gedaan bij de opgraving in Steensel en voor de Dutch Design Week tekst aangemaakt betreft de geschiedenis van het kasteel van Eindhoven en over de 80-jarige oorlog.

Tim Groenenberg onderzoekt vondsten in het Erfgoedhuis

Nu ben ik bezig met vondsttekeningen van de opgraving Mariënhage 2007 en rapportage over de

onlangs verworven muntschat en bijvondsten. Ik ben maandag tot en met donderdag te vinden in Erfgoedhuis.

Lakprofielen als kunst?

In september heeft kunstenaar Tommy Smits uit Den Haag een tentoonstelling gemaakt waarbij o.a. een viertal lakprofielen uit Eindhoven te bezichtigen waren. Tommy zijn specialisatie is kunst van oud materiaal met alleen intrinsieke waarde waaronder een herinneringswaarde. Zelf presenteerde hij werken met o.a. hout gemaakt, dat na een opgraving vaak weg gedaan wordt. Eerder werkte hij met vuursteen en oud plastic. De tentoonstelling was voor enkele weekenden in Amsterdam te zien.

De lakprofielen tentoongesteld in Amsterdam.

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK IN DE REGIO

(door Ria Berkvens, regioarcheoloog Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant)

Locatie	Uitvoerende instantie	(vermoedelijke) uitvoeringsperiode
Gemert – Kasteel (opgraving)	Econsultancy	Sept. – dec. 2024
Middelbeers – Doornboomstraat 5 (opgraving)	Aeres Milieu	Okt. – dec. 2024
Gemert- Sint Gerardusplein 1-21/Drossard de la Courtstraat 6- 36 (proefsleuven)	??	2024
Budel - Meemortel De Populier	??	2024?
Hapert - Castersedijk 12-14a (opgraving)	?	2024?
Riethoven - Dorpsplein 1 (proefsleuven)	??	2024?
Valkenswaard – Jasmijn (proefsleuven)	??	2024
Nuenen – Dubbestraat (proefsleuven)	??	2024?
Best – Veldweg 4-6 (proefsleuven)	??	2024?
Budel – Boschakkers I (opgraving)	??	2024?
Luijksgeest – Dorpsstraat (archeologische begeleiding)	??	2024?
Budel - Centrum (archeologische begeleiding)	??	2024?
Valkenswaard - Warande 8 (proefsleuven)	??	2024?
Nuenen – Papenvoortse Heide 3 (proefsleuven)	??	2024?
Geldrop – Centrum West (proefsleuven)	??	2024?
Nuenen- Pastoor Aldenhuijsenstraat 7 (proefsleuven)	??	2024?
Aalst - 't Laar-Malvalaan (proefsleuven)	??	2024?
Budel - Keunenhoek 11 (proefsleuven)	??	2024?
Deurne - Dunantweg De Poort (proefsleuven)	??	2024
Gastel - Hoogstraat 9 (proefsleuven)	??	2024
Valkenswaard – Torenstraat (proefsleuven en mogelijk opgraving)	??	2024
Valkenswaard - Dommelseweg herinrichting (archeologische begeleiding)	Econsultancy	2024-2025
Geldrop - Bogardeind 1 (proefsleuven)	??	2024
Valkenswaard - Kerstroosstraat 20 (proefsleuven)	??	2024
Oirschot – Blijendaal (proefsleuven)	??	2024
Oirschot – De Notel & De Stad (archeologische begeleiding en proefsleuven)	??	2024?
Bladel - De Uitgang 29 (archeologische begeleiding)	??	2024
Valkenswaard - Centrumtree Zuid (archeologische begeleiding)	??	2024?
Mierlo – Fazantlaan Luchen (opgraving)	??	2024?
Westerhoven – Noord (proefsleuven)	??	2024?
Lierop - A67 geluidscherm (proefsleuven)	??	2024?
Aarle-Rixtel - Heindertweg 1 (proefsleuven)	??	2024?
Bakel - Dorpstraat 40 (proefsleuven)	??	2024?
Liessel – Vossenweg 15-17 (proefsleuven)	??	2024?
Lierop – Lungendonk 18 (proefsleuven)	??	2024?
Geldrop- Mierloseweg 40 (proefsleuven)	??	2024?
Nuenen-West – Vorsterdijk (opgraving)	ADC ArcheoProjecten	Nov. 2024?
Mierlo - Heer van Scherpenzeelweg (arch.begeleiding)	??	2025
Bladel - Sniederslaan 70 (proefsleuven)	??	2024?
Bladel – Groene Akkers (proefsleuven)	??	2025
Waalre en Bladel – Enxisleiding (arch. begeleiding)	??	2025
Oirschot – Moleneind 2a (proefsleuven)	??	2024?

8 JANUARI - LEZING MET ACTIVITEIT BIJ DE NIEUWJAARSBORREL VAN AVKP

Tijdens de nieuwjaarsborrel zal Jesper de Raad, regio-archeoloog bij de Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant, ons meenemen naar de bossen van Bergeijk, Riethoven en Westerhoven. Dit gebied herbergt enkele van de oudste nog zichtbare landbouwstructuren uit de Brons- en IJzertijd (ca. 3000 - 12 v. Chr.) in de regio, die tot nu toe nog niet grondig zijn onderzocht.

In de lezing zal Jesper uitleggen hoe het nieuwe onderzoek, dat onderdeel uitmaakt van zijn promotieonderzoek, plaatsvindt door middel van non-destructieve archeologische technieken. Hij

zal ook vertellen over hoe het promotieonderzoek past in het bredere landelijke thema en de samenwerking met Quentin Bourgeois, universitair hoofddocent aan de Universiteit Leiden, bekend van het project *Erfgoed Gezocht*. Samen willen ze deze eeuwenoude boerensamenleving in dit gebied wetenschappelijk aantonen en verder onderzoeken.

Tot slot zal er op de nieuwjaarsborrel de gelegenheid zijn om mee te werken aan het onderzoek.

UITNODIGING BOEKPRESENTATIE 'DOOR HEILIGEN GEINSPIREERD'

Wat begon met een grote verzameling tekeningen van devotionalia gemaakt door Elly Bogers-Lokken, is inmiddels uitgewerkt tot een mooi boek. Op 29 november komt het boek *Door heiligen*

geïnspireerd terug van de drukker. De officiële boekpresentatie wordt momenteel voorbereid. Ook leden ontvangen hiervoor een uitnodiging. Houd je mail in de gaten.

UPDATE VAN KASTEEL GEMERT

Sinds september is Econsultancy bezig met archeologisch onderzoek in het kasteel van Gemert in verband met de verbouwing van het complex tot wellness en luxe hotel met restaurant.

Bij de opgraving van het kasteel van Gemert zijn al meerdere fasen muurwerk aangetroffen van het oorspronkelijke 15^e eeuwse kasteel. Bijzonder is de brug die de hoofdburcht met de voorburcht verbond over de brede gracht. Hiervan zijn drie fasen al gezien en de verwachting is dat een oudere houten brug hieronder ook nog aanwezig is.

Meer info volgt binnenkort.

Zicht op de opgraving van de brug met op de achtergrond de hoofdburcht van kasteel Gemert (foto R. Berkvens).

TWEEDE WERELDOORLOG VONDSTEN UITWERKEN – WIE WIL?

Op Erfgoedhuis is een grote partij Tweede Wereldoorlog vondsten binnengekomen. Deze komen alle uit een grote kuil die mogelijk een bomkrater is geweest dichtbij vliegveld Eindhoven airport. De vondsten zijn geschonken aan Erfgoedhuis en worden komende maanden gewassen, gepuzzeld en geteld. Het is overwegend Duits en Brits keramiek en glas maar ook persoonlijke eigendommen zoals kammen en tandenborstels. Wie wil kan woensdagavonden maar ook overdag maandag tot en met woensdag terecht om dit te helpen uitwerken. Aanmelden is niet nodig.

Dirk Vlasblom

GERESTAUREERDE BIJZONDERE GLASVONDST DUTCH DESIGN WEEK

Van 19 tot en met 27 oktober was weer de DDW. Yuanhan Shen heeft in samenwerking met Erfgoedhuis een presentatie gemaakt over een bijzondere glasvondst van de opgraving Ravensdonck 1990. In de gracht was toen een aantal glasfragmenten gevonden behorende bij een grote beker, een zogenaamde "Hensbeker". Zo'n beker zou gebruikt kunnen zijn op het kasteel van Eindhoven om gezamenlijk uit te drinken en door te geven bij een grote gelegenheid.

De beker zou in Duitstalig gebied zijn gemaakt, gezien de glaskleur, aldus een specialist. De datering is voorzichtig 1550-1650. Yuanhan Shen heeft de presentatie in de Catharinakerk mogen doen en de beker blijft nog tot en met december 2024 staan!

De door Yuanhan Shen gerestaureerde Hensbeker is tot en met december 2024 te zien in de Catharinakerk.

In het Erfgoedhuis zelf was een presentatie van Fontys uit Venlo over "Social Design". Ook hier was veel bekijks.

Dirk Vlasblom

CONGRES 50 JAAR ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK OSS

Gemeentehuis Oss, Raadhuislaan 2, Oss (NL)

Vrijdag 29 november 2024 wordt een eendaags congres georganiseerd in Oss waarin het grootschalig 'nederzettingsonderzoek' centraal staat, met een focus op de metaaltijden. Het congres wordt georganiseerd in het kader van het jubileumjaar 50 jaar samenwerking gemeente Oss en Faculteit der Archeologie van de Universiteit Leiden.

Het ochtendprogramma is gewijd aan het pioniersonderzoek in Oss met een drietal lezingen. In de middag komen vergelijkbare onderzoeken aan bod, verspreid over Nederland. De dag wordt

afgesloten met een discussie over de wetenschappelijke meerwaarde van dergelijk onderzoek, de toekomst daarvan en de methodologische ontwikkeling, gevolgd door een borrel.

De kosten, inclusief lunch en borrel, bedragen 15,50. Het programma:

<https://www.metaaltijden.nl/programma-congres-oss-50-jaar-onderzoek/>.

Aanmelden: www.metaaltijden.nl.

DE HOUTEN WATERLEIDING IN MIDDELBEERS

Aan de Doornboomstraat 5 in Middelbeers wordt sinds half oktober opgegraven door Aeres Milieu in verband met geplande woningbouw. Op deze plek stond de bottelarij en limonadefabriek van Rombouts en daarvoor was het een herberg met brouwerij. De oudste bekende vermelding van de herberg en brouwerij aan de Doornboom is van 1717.

Bij de opgraving zijn tot nu toe al bijzondere vondsten gedaan waaronder een houten waterleiding. De te slopen panden van de oude brouwerij en bottelarij staan bovenop oude voorgangers en bijbehorende sporen als waterputten, houten waterbassin met intacte houten waterleiding, greppels, muurfunderingen et cetera. De sloop zal plaatsvinden onder archeologische en bouwhistorische begeleiding.

Verder ligt er op het achterterrein een groot omgracht terrein waarvan we dachten dat het een schans was uit 16^e-17^e eeuw, maar de vondsten uit de gracht wijzen eerder op 13^e eeuw en dan denken we eerder aan een omgracht huis of moated site. Verder onderzoek moet uitwijzen wat het nu precies is.

Tot slot zijn we nog op zoek naar de resten van de schuurkerk die hier in de 17^e-18^e eeuw stond. Mogelijk zit die onder de oude brouwerij.

Opgraving Doornboomstraat: De houten waterleiding in situ die liep van een groot waterbassin richting de brouwerij; waar precies naar toe gaan we nog ondervinden komende weken. Verder op de achtergrond, de brede omgrachting (foto R. Berkvens).

NETERSEL - CAROLUS SIMPLEXPLEIN

In 2022 heeft VUHbs Archeologie een archeologische opgraving uitgevoerd aan het Carolus Simplexplein te Netersel in verband met geplande nieuwbouw. In totaal is 1556 m² aangelegd en onderzocht, deels in meerdere vlakken. Archeologische sporen kwamen al voor vanaf een diepte van 30 cm onder maaiveld. Bij aanvang van het onderzoek was het idee dat alle sporen uit de Nieuwe Tijd zouden dateren. Groot was dan ook de verrassing dat de oorsprong van waterput 7002 in de Late Middeleeuwen ligt. Onderin de kuil was hout bewaard gebleven dat geschikt was voor dendrochronologisch onderzoek. Het jaarringenonderzoek toont aan dat de boom waarvan de bekisting gemaakt is tussen 1422 ±8 en ca. 1445 gekapt is. Het aardewerk dat bij uit de vullagen van de waterput is verzameld bevestigt deze datering en stamt uit de eerste helft van de 15de eeuw. In het botanische macrorestenmonster uit de waterput zijn resten van haver en rogge gevonden, alsmede overblijfselen van fruit, zoals appel, braam en vlier. Daarnaast zijn veel akkeronkruiden aanwezig en planten die voorkomen in heidevegetaties. De waterput zal onderdeel zijn geweest van een 14^e eeuwse erf dat ten zuid(westen) van het plangebied is gelegen.

In werkput 1 is een aantal waterputten uit de Nieuwe tijd opgegraven. De beschoeiing van Waterput 7001 bestaat uit opgestapelde plaggen en deze constructiewijze is ook toegepast bij waterput 7003, 7005 en 7006. Deze drie waterputten zijn in een cluster aangetroffen met een bakstenen waterput (7004). De laatstgenoemde structuur is het jongst en is op basis van het aardewerk gedateerd in de 18^e eeuw. Uit de vulling van waterput 7001 en 7004 zijn monsters genomen ten behoeve van archeobotanisch onderzoek. In het monster uit waterput 7004 zijn zaden van de aardappelplant en buxus gezien wat opvallend is aangezien deze soorten tot nog toe zelden aangetroffen zijn in vergelijkbare contexten. In vergelijking met nabijgelegen vindplaatsen en vergelijkbare contexten uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd is op de onderzochte vindplaats een vrij divers aanbod aan cultuur- en gebruikplanten aangetroffen.

Binnen het plangebied zijn verder onder verstoringen in een tweede vlak de restanten gevonden van twee gebouwen. In het noorden van het onderzoekgebied verschijnt de eerste

bewoning rond de 17^e en/of 18^e eeuw (gebouw 1). Het aardewerk afkomstig uit deze context dateert tussen 1250 en 1900. Van gebouw 1 is een klein deel van een intacte muur en een bakstenen vloer gevonden. De enige aanwijzing voor de aanwezigheid van een tweede gebouw is een potstal waarvan de oorspronkelijke vulling bijna geheel uitgegraven is.

Fig. 6.1. Netersel-Carolus Simplexplein. Allesporenkaart vlak 1. A: natuurlijke ondergrond, B: (paal)kuilen, C: karrensporen, D: Moesbedden, E: greppel, F: waterput, G: recente verstoring. (Bron: ADC Beesd).

De locatie van beide gebouwen komt niet overeen met die van bebouwing afgebeeld op het Kadastrale Minuutplan van 1811-32. Waarschijnlijk dateren de restanten uit de 18^e eeuw en hebben de structuren te maken met een oudere fase van het al genoemde erf op het Minuutplan.

In het noorden van het plangebied is een deel van een weg gevonden in de vorm van karrensporen en bermgrappels. Deze weg staat ook op het Kadastrale Minuutplan van 1811-1832 aangegeven. De greppels die tijdens de opgraving aan het licht zijn gekomen vallen allemaal te herleiden tot de grenzen van percelen die afgebeeld staat op het Kadastrale Minuutplan van 1811-1832.

Het overgrote deel van de vondsten bestaat uit aardewerk. De scherven van aardewerk die gevonden zijn tijdens het onderzoek dateren in de periode Volle Middeleeuwen-Nieuwe Tijd. Het aardewerk is afkomstig uit de waterputten, geroerde lagen en archeologische sporen. Opvallend is de aanwezigheid van een groep aardewerk met kenmerken die tussen ca. 1250 en 1350 dateren; daarnaast is ook vrij laat, 18^e eeuws materiaal aanwezig zoals steengoed uit Westerwald en roodbakkerd aardewerk uit het Nederrijns gebied. Het roodbakkerd aardewerk, steengoed en faience zijn de grootste categorieën binnen de aardewerkassemblage. De scherven van roodbakkerd aardewerk hebben toebehoord aan borden, koppen, een deksel, een grape, kommen, en potten. De scherven van faience hebben deel uitgemaakt van borden.

Verder komen uit waterputten wel wat opmerkelijk objecten. Uit waterput 7004 komen meerdere ijzeren objecten waarvan twee noemenswaardig. Het gaat om een nagenoeg complete maaihaak. Ijzeren maaihaken zijn landbouwgereedschappen die gebruikt werden om korenaren of gras op een hoop te schuiven en bestaan uit een licht gebogen

ijzeren staaf met aan het uiteinde een in doorsnede rechthoekige haak. Hoewel dit gereedschap algemeen voorkomt zijn slechts weinig exemplaren bekend uit opgravingen. Maaihaken komen zeker voor vanaf het begin van de Late Middeleeuwen. Daarnaast is een gewicht bestaande uit een ijzeren kern met een dunne messing mantel, aangetroffen. Het gewicht hoorde bij een unster met houten stok. Uit waterput 7006 komt een kleine ijzeren kanonskogel met een diameter van 5.2 cm en een gewicht van 524 g. Van het laatste object, dat afkomstig uit werkput 4, is de functie onbekend. Het lijkt een gereedschap dat bevestigd is geweest op een houten stok.

Fig. 8.4. Netersel-Carolus Simplexplein. Metalen objecten. A koperen duit met nagelgat (V84); B ijzeren maaihaak (V79.1); C ijzer met messing gewicht (V79.3); D ijzeren kanonskogel (V83); E ijzeren gereedschap (V85). (Foto: ADC Beesd).

RCE NODIGT UIT...

Archeologieplatform

Oeroud erfgoed ont-rafeld Landschaps-archeologisch onderzoek van een Neanderthaler-vindplaats in Esbeek-Diessen

RCE nodigt je uit voor het archeologieplatform op donderdag 12 december 2024 van 13.00 tot 17.00 uur. Deze zal plaatsvinden bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Smallepad 5, te Amersfoort.

Tijdens deze middag staat het landschaps-archeologische onderzoek van een zeer rijke Neanderthaler-vindplaats in Esbeek-Diessen (Noord-Brabant) centraal. Hoe zag het landschap er destijds in de laatste ijstijd, circa 52.000-40.000 jaar geleden, uit? Wat vinden we van de activiteiten van Neanderthalers terug? En wat leert het onderzoek ons over een goede omgang met dit type vindplaatsen in de cyclus van de archeologische monumentenzorg?

De vindplaats bevat een uitzonderlijk grote en rijke verspreiding van stenen artefacten verzameld van akkers. Onder de bouwvoor bevinden zich de restanten van een dooimeerlandschap van heuveltjes en ondiepe waterlocaties. Dit 'Neanderthaler-landschap' is in de loop der tijd vervormd en afgevlakt door ijstijdprocessen en landbouw, met grote gevolgen voor de gaafheid en informatiewaarde. In de afgelopen twee decennia zijn ook elders belangrijke Neanderthaler-vindplaatsen ontdekt, bijvoorbeeld in Assen-Peest, Den Bosch, Reusel en Ulicoten. Dit roept ook een

andere vraag op: leefde de Neanderthaler hier echt 'aan de rand van de oerwereld'? Of moet ons beeld van marginale Neanderthaler-bewoning wellicht worden herzien?

Je kunt dit platform live of online bijwonen, dit kunt je aangeven bij het [aanmelden](#). [Meer informatie](#)
We zien u graag op 12 december!

Eelco Rensink, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Bouwhistorisch platform

RCE nodigt je ook uit voor het Bouwhistorisch Platform op vrijdag 20 december 2024 van 13.00 tot 17.00 uur. Deze zal plaatsvinden bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Smallepad 5, te Amersfoort.

Op het programma staan enkele onderwerpen die voortvloeien uit de actualiteit. Zo is er aandacht voor de Omgevingswet, en voor de nieuwe Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek en de ERM. Ook stelt de nieuwe directeur van de Nationale Monumenten Organisatie zich voor. Inhoudelijke presentaties zijn er ditmaal over tijdelijke feestarchitectuur, ingenieur-architect Theodor Sanders en de voltooiing van de restauratie van de Utrechtse Domtoren.

De bijeenkomst is gratis bij te wonen, maar aanmelden is wel noodzakelijk. Meer informatie vind je [hier](#).

OP ZOEK NAAR 1632

De werkgroep Bouwhistorie van AVKP is bezig met onderzoek naar Mariënhege en heeft recent met de Van Abbesichting een bezoek gebracht aan het voormalige klooster. Er zijn namelijk plannen in voorbereiding om ook het laatste deel van het klooster verder in te richten als hotel. Vooruitlopend kregen we een rondleiding door de

oude zalen, van de kelder tot aan de zolder. Op één van de balken moet het jaartal 1632 staan, omdat we dat niet konden terugvonden is nog een tweede bezoek gepland. Allemaal met zaklampen naar de zolder. En ja hoor, gevonden. In de dakopbouw is terug te zien dan het in twee fasen is gebouwd.

JOU WIL IK STRAKS NOG EVEN SPREKEN

Terugblik AVKP-regiodag 12 oktober

Een belangrijk onderdeel van de AVKP-regiodag is de ontmoeting tussen mensen, die zich vrijwillig of professionals bezighouden met archeologie. We hadden daarom extra tijd ingeruimd om bij te praten en ervaringen uit te wisselen. Juist de omvang en diversiteit van de groep geeft meerwaarde: zo'n 25 vertegenwoordigers van archeologische werkgroepen, heemkundekringen, van AWN, AVKP en gemeenten (beleids-medewerkers en archeologen) en regio-archeologen. Kortom een mooie smeltkroes met ervaringen vanuit verschillende werkvelden.

Volop aandacht om kennis en ervaringen op te doen over het verbinden van historische thema's aan ruimtelijke ontwikkelingen.

Ellen van der Steen opende de bijeenkomst en Petra Huibers, voorzitter erfgoedvereniging Vehchele nam ons mee door de hoogtepunten van de geschiedenis van Veghel. En vertelde hoe ze actief en succesvol meer leden hebben geworven.

Het onderwerp van de dag was *Historische thema's verbinden aan ruimtelijke ontwikkelingen*.

Archeoloog Theo de Jong (gemeente Helmond) vertelde over de ontwikkeling van de Romeinse speeltuin in Brandevoort. Hoe de speeltuin verwijst naar het verleden en dat de zandbak voor kinderen een archeologische vindplaats is geworden. Andere verwijzingen zijn de Houten Romeinse soldaten en het jaartal in Romeinse cijfers op de bankjes. De ontwikkeling van de speeltuin is vanuit de gemeente geïnitieerd.

Wil Peels, bestuurslid van Heemkundekring Weerderheem vertelde over de Schansen in Valkenswaard. De werkgroep heeft geholpen bij het veldwerk en nu wordt samengewerkt met de gemeente aan de reconstructieplannen van de schans. Het doel is om dit stukje geschiedenis weer zichtbaar te maken. Daarna gingen we in gesprek over hoe je die samenwerking met de gemeente voor elkaar krijgt en bij wie je moet zijn, zoals de ambtenaar of juist de wethouder.

Ook tijdens de lunchpauze zocht men elkaar op om nader kennis te maken of bij te praten. Het middagprogramma startte met een terugblik op afgelopen jaar door alle aanwezigen en men deelde waar men nu mee bezig is of tegen aan lopen. De zin '*Jou wil ik straks nog even spreken*', kwam regelmatig terug. Als afsluiting kon men nog kiezen uit twee rondleidingen in of om SIMEI. Kortom, het was weer een leuke en interessante dag op een prima locatie, Museum voor industrieel erfgoed in Veghel.

Ellen van der Steen,

BIJ BURGERS THUIS

Tot en met 30 maart 2025 toont museum 't Oude Slot in Veldhoven de expositie 'Bij burgers thuis'. Rondom 2 portretten van brouwers- en wijnkopers-echtpaar Smits is een tentoonstelling opgebouwd die een beeld schept van het leven van de Eindhovense burgerij in de 19de eeuw. Voor de tweede keer komt hiermee een expositie tot stand in samenwerking tussen museum 't Oude Slot,

Eindhoven Museum en gastconservator Peter Thoben.

Op de zondagen 8 december en 9 februari verzorgt Peter Thoben, gastconservator, voormalig directeur-conservator van Museum Kempenland Eindhoven en AVKPlid, bij de expositie een lezing in 't Oude Slot, getiteld 'Op zoek naar de Smitsen, een familie van bierbrouwers en wijnhandelaren in Eindhoven, en hun nakomelingen.

COLD CASE NEERSTRAAT 8, BAKEL AFGEROND

In 2018 is dit project begonnen met een dubbel doel:

- a. een cold-case project oppakken
- b. een project om meer te leren over aardewerk en steengoed.

We zouden dat ook nog eens gaan klaren in korte tijd; met een man/vrouw of 10 op de woensdag-avonden en een enkele ochtend. In de archeologie kijken we niet op een jaartje meer of minder, maar onderweg liepen we toch tegen een aantal ongewenste jaartjes meer aan. Flinker vertragingen door: brand, covid, ziekte en het ook daardoor uitvallen van teamleden. We zaten al snel met een clubje van slechts 3 personen scherfjes door onze handen te schuiven: emmers vol, duizenden scherfjes.

Er bleek ook al eerder over deze vondstlocatie te zijn gepubliceerd. Jan Timmers (uit de regio Gemert) ging, met zijn grote kennis over dat gebied, op een parallelweg aan de gang. Het tijdsframe rekte door de omstandigheden steeds verder op en er kwamen ook steeds leukere aandachtsgedichtjes bij: over de locatie in brede zin en over de eerste bewoners van de locatie en hun geschiedenis. Op allerlei gebieden uiterst leerzaam, maar soms buiten ons eerste doel.

Startpunt van dit cold-case project waren de vondsten door Martin Rovers (bewoner van die locatie) van zo'n 60-40 jaar geleden op die locatie. Het oorspronkelijke huis, waar al die scherven vandaan kwamen, blijkt rond 1400 te zijn gebouwd. Jammer dat een stuk van de context verloren is gegaan. Martin had ooit ook een aantal grote scherfdelen knap gerestaureerd. Daar bleek ook al een publicatie van te zijn (1982).

Terwijl enkele duizenden scherven door onze vingers gingen, kwamen ook diverse rapporten van die vondsten en naastliggende locaties binnen ons gezichtsveld. Naast verhelderend, soms ook frustrerend, toen bleek dat een deel van ons onderzoek al eens was gedaan. Toch leerzaam voor ons.

De locatie was geen Moated Site, zoals een dichtbij gelegen huis, wel door smallere sloten omgeven, maar dat was logisch op dat terrein tussen weijer/visvijver/moeras en het zandgebied van Bakel. De locatie is na het verval/sloop van de oorspronkelijke woning opgehoogd. Ook leerzaam voor mij (informatie van Jan Timmers), dat het

gebied boven Eindhoven doorgaans vruchtbaarder en dus rijker was dan bezuiden en ten westen van Eindhoven. Vandaar ook dat we meer scherven aantreffen van "kostbaarder" gebruiksmateriaal.

Het merendeel van de scherven was echter niet afwijkend van wat al in de omgeving was gevonden, noch uniek of zeldzaam. Echter: we hebben toch enkele bijzondere scherven door onze handen laten gaan:

1. een onderdeel van een pelgrimshoorn
2. een scherf van sierbord-standbord Maria/Agatha/Barbara).

Naast de vele scherven heeft de oorspronkelijke vinder, Martin Rovers, ook een deel van de grotere scherven, zoals eerder vermeld, kunnen samenvoegen tot (archeologisch-) complete stukken. Aangezien we van de vondsten bijna niets van de context kennen, of te weten konden komen, zijn er weinig harde conclusies te trekken.

Een stukje pelgrimshoorn

*Voorbeeld van een complete pelgrimshoorn.
Bron: Wikimedia commons*

Een stukje Maria/Agatha/Anna schaal

Veel van de kennis van de locatie hebben we uit diverse rapporten en berichten (vooral van Jan Timmers, die veel uit de omgeving heeft onderzocht en erover gepubliceerd). Hiervoor zijn we hem dankbaar, aangezien dit een voorzichtig beeld geeft van de mogelijke context.

In een publicatie van Verwers W., Archeologische kroniek van Noord-Brabant, pag 67-68 (Bakel en Milheeze), Stichting Brabants Heem (1982), staat de kan met zegel afgebeeld en beschreven, die we hier als plaatje niet willen overslaan.

Al in eerdere publicatie verschenen (1982): Drie oren kan steengoed, Trechterhalsbeker steengoed (met applique), Grote kan steengoed, Kan steengoed.

Diny Raaijmakers, Ben van den Broek en Paul Koppelman. Foto's: Paul Koppelman

NIEUWE AANWINSTEN BIBLIOTHEEK

Aanwinsten van 1 september 2024 - 31 oktober 2024

Boeken

Willem van Erp nalatenschap

The story of archeology.

In 50 great discoveries

Justin Pollard.

Quercus 2007

Het grote Archeologieboek.

Nederlandse vertaling van Guus Houtzager van het gelijknamige Italiaanse boek

Zuid Boekproducties

2005

Poken en stoken brouwen en koken

Archeologie en geschiedenis van 100

ambachtelijke ovens

Aleike van de Venne.

AWN reeks no 4 2008

Soevereine Heerlijkheid Commanderie Gemert.

Ton Thelen ed.

Uitgave gemeente Gemert Bakel 2009

Kastelen in Brabant.

Van Burcht tot landhuis.

M van Boven, J van Laarhoven

Werkgroep voor de catalogus voor de tentoonstelling in het Noord Brabants museum 20

juni – 5 sept 1982

Gift van Jeroen Snelten

Op ontdekkingsreis in de geologie.

Kees Hendrix amateur geoloog. Hndrx 2021 Fossil

Een reis door Nederland, gezien door een

geologische bril, vormt de basis van dit basisboek.

Antwerpen.

Een archeologische kijk op het ontstaan van de stad.

Tim Bellens

Tijdschriften

Archeologie in Nederland

Jaargang 8 sept 2024 nr 3

Twee maanden middeleeuwen.

Y Lammers- Keijzers

Archeologie in Nederland AWN Magazine

Jaargang 8 sept 2024 nr 3

Afdeling 24 Tilburg op excursie in Rijckholt.

In Brabant .

Jaargang 15 nummer 3 sept 2024.

Gemene gronden Het historisch landschap van Noord-Brabant. Karel Leenders.

De oudste archeologische vervalsingen uit Brabant. Een bronzen zwaard uit Den Bosch Leo Verhart.

Brabants Landschap nr. 222

Herfst 2024 .

Iedere m² telt. Steun het Natuurfonds Brabant door grond te kopen .

De Brabantse natuur staat onder druk. Daarom lanceerde Brabants Landschap in september het natuurfonds Brabant. Dit fonds wil met hulp van particulieren en bedrijven extra vierkante meters grond aankopen om nieuwe natuur te ontwikkelen.

Drijehornickels. Sept 2024

Cultuurhistorisch tijdschrift van

Nuene Gerwen Nederwetten en Eckart.

Een middeleeuws waterput opgegraven de Luistruik in 2009 door Maria Brokken en Dirk Vlasblom en recent.

VAN DE LEESPLANK

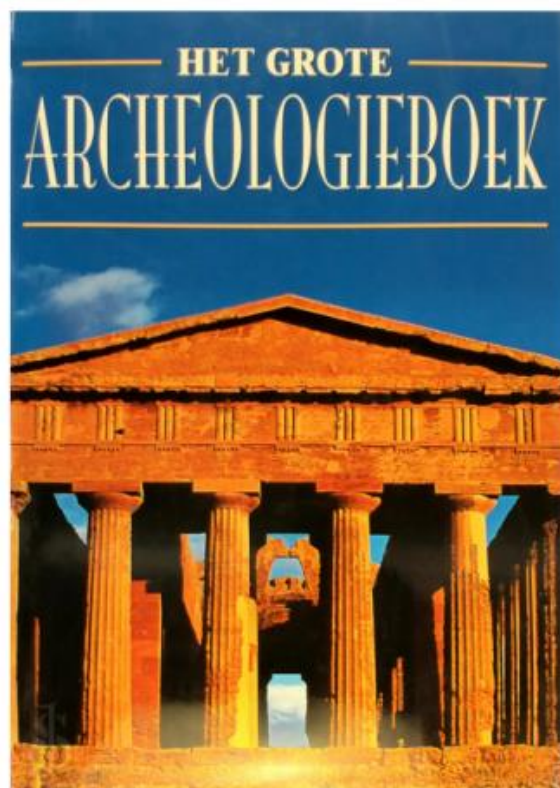
Recent overleed AVKP lid Willem van Erp. Zijn aanwezigheid en verhalen zullen we helaas moeten missen.

Zijn familie wil graag zijn boeken een goede bestemming geven en dachten toen ook aan ons. Willem heeft een zeer breed interessegebied naast zijn vakgebied op archeologie maar ook op religie andere culturen en volkeren.

Onderstaande pil hebben we ook gekregen.

Het grote Archeologieboek.

Dit boek beschrijft stap voor stap hoe het menselijk vermogen zich heeft ontwikkeld. Het laat zien welke talenten de mens in het Paleolithicum bezat die hem in staat stelden zonder penseel of palet op natuurlijke wijze wilde dieren of de jacht te schilderen, met een indrukwekkend artistiek vermogen en figuratief bewustzijn. Of hoe mensen die geen wielen of kompassen hadden er toch in slaagden enorme rotsblokken over grote afstanden te vervoeren en ze in perfecte cirkels op te stellen. En hoe zij die alleen maar koperen beitels en eenvoudige maar gevaarlijke takel constructies hadden om enorme blokken graniet van meerdere tonnen zwaar op wisten te stapelen en piramides mee te bouwen. Dit boek toont de geschiedenis

van de mens niet alleen aan de hand van diens grootste werken, maar ook van de spannende belevenissen van de archeologen en de ontdekkers die deze schatten aan de wereld openbaarden en ons verrijkten met erfgoed dat ooit verloren leek maar gelukkig weer hervonden werd. Archeologie in een nieuw, opwindend daglicht: hoe werken archeologen en wat bereiken ze, vergezeld van afbeeldingen die de prachtige onderwerpen die ze belichten rechtdoen.

Nieuw boek over Maria Magdalen Kerk Geffen

Hanneke van Alphen tipte ons over het volgende boek over de Maria Magdalena Kerk te Geffen, dat in oktober 2024 verschijnt. Volgens de auteurs is het misschien wel de mooiste Neogotische Kerk van Noord-Brabant. Het is een rijksmonument dat zich mede dankzij de bevoegenheid van de inwoners nog altijd staande houdt. Meer info en hoe te bestellen via deze [link](#)

Carel van den Boom

DE BUURTSCHAP DE BRAND OP GEENHOVEN

Eind 2021 is het duidelijk dat de sloop- en nieuwbouwplannen voor De Wilde Wingerd in Valkenswaard heel concreet worden. Er zijn wel meer bestemmingsplannen die voorbij komen, maar het bijzondere hiervan is dat De Wilde Wingerd samenvalt met de voormalige buurtschap De Brand van het gehucht Geenhoven. Aeres Milieu krijgt de opdracht een bureaustudie uit te voeren. De heemkundekring Weerderheem wordt door Aeres Milieu benaderd met de vraag of wij aanvullende archeologische en/of historische informatie hebben over het onderhavige plangebied. Hierop sturen wij een archeologische en cultuurhistorische inventarisatie. Later in het proces en zeker toen de eerste bevindingen van een proefsleufonderzoek duidelijk worden (zie kader) hebben wij besloten een gedegen beschrijving vanuit historisch perspectief van de buurtschap uit te voeren. Dit wordt ook mogelijk gemaakt doordat wij momenteel bezig zijn met het inscannen van de Schepenbank Waalre-Valkenswaard, die ondergebracht is bij het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven.

De kadastrale kaarten van 1828, Sectie A, Geenhoven worden er als startpunt bijgehaald. Het plangebied wordt hierop afgekaderd. Vervolgens wordt aan de hand van de kadastrale gegevens in kaart gebracht hoe de bebouwing zich vanaf 1828 tot ~1960 heeft ontwikkeld; sloop, verbouwingen,

Tijdens het proefsleufonderzoek zijn de restanten van buurtschap de Brand aangetroffen, waarvan in ieder geval de laatste (toevoeging WiPe bovengrondse) resten bij de realisatie van de huidige woonwijk begin jaren '60 van de 20e eeuw zijn gesloopt en waarbij de gesloopte bebouwing (deels) ter plaatse achtergelaten is. Resten van muurwerk blijken nog (deels) in situ aanwezig te zijn. Potentieel vondstrijke locaties bevinden zich in de vorm van waterputten, beerputten en afvalkuilen. Tevens zijn er aanwijzingen op basis waarvan aangenomen wordt dat er mogelijk resten van potstallen aangetroffen kunnen worden. - Conclusie proefsleufonderzoek Aeres Milieu

Brandstraatje 63-65-67 in 1932. De panden zijn gesloopt Brand op luchtfoto in 1949
in de 60er jaren Database nr.: 20230

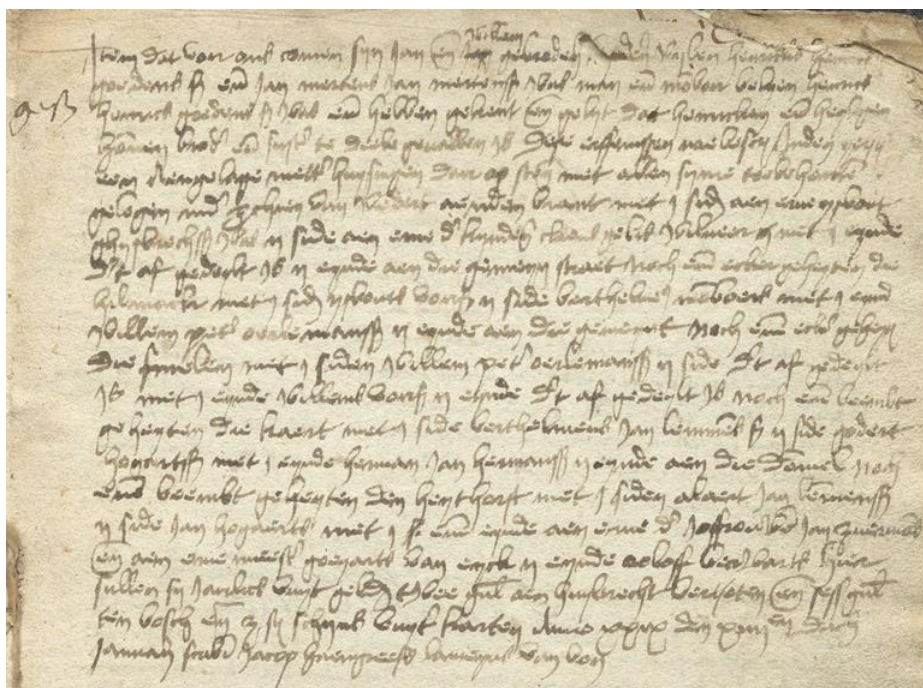
Database nr 10440, 1932 - perc.nr. 109-110-112

splitsing en nieuwbouw. Ook zijn we in onze eigen beeldbank gedoken voor foto's van de buurtschap.

Tot zover de recente geschiedenis van de buurtschap. Voor de oudere geschiedenis is onze belangrijkste bron het boek "Noordbrabantse Plaatsnamen, Monografie 1, Valkenswaard" van H.E.M. Mélotte en J.Molemans uit 1979. De toponiemen voor dit gebied staan hierin uitvoerig beschreven. Vervolgens hebben we de originele aktes erbij gezocht en hebben deze opnieuw getranscribeerd. De vroegste vermelding: "prato dicto die Brant situm in dicta parochia de Waderle et de Weert", uit 1416 is terug te vinden in de Bossche protocollen, R(sB) 1189-395. Deze

beemd behoorde bij "per mansum cum suis attinentiis tgoet ter Rijt". De naam van dit landhuis en landgoed is later ook over-gegaan op de naburige buurtschap De Rijt.

In 1529 stuiten we op een akte uit de Schepensbank, RHCE 10223_70_9r waarop melding wordt gemaakt van "een aengelage mett(en) huijsingen daer op st(aen) met allen sijne toebehoren gelegen inde p(aro)chien van Wedert aen den Brant". Deze akte beschrijft de boedelverdeling van "wijlen Henricks Henics Goedens", die daarnaast nog een tweetal akkers en beemden in zijn bezit heeft in de omgeving van de buurtschap.

De boedelverdeling van "wijlen Henricks Henics Goedens", uit 1529
RHCE 10223_70_9r 1529

Vanaf dat moment zijn er nog vele akten waarop bewoning beschreven staat. Het is echter een tijdrovend werk om al deze aktes te transcriberen en onderling in verband te brengen. Daar zullen we helaas nog wel een half jaartje werk aan hebben. Maar het is inmiddels wel aannemelijk dat de buurtschap eind Late Middeleeuwen is ontstaan. Nu maar hopen dat de opgraving, die inmiddels ook is uitgevoerd door opgravingsbedrijf BAAC, hier nog wat meer licht op gaat werpen.

Heemkundekring Weerder-
heem, Valkenswaard
Werkgroep Archeologie
(aangesloten bij AWN/AVKP)
Wil Peels

VAN HET BESTUUR

Visie Erfgoedhuis/AVKP

De gemeente Eindhoven heeft ons gevraagd of we ons toekomstbeeld op het Erfgoedhuis willen delen. Als bestuur hebben we daarom nagedacht over het Erfgoedhuis en AVKP in 2029-2023 aan de hand van de volgende drie vragen::

1. Je loopt binnen op de perfecte clubdag/avond van AVKP. Wat zie je, wat doe je en wat brengt het je?
2. We organiseren een hele dag voor onze leden, wat staat er op het programma en wat mogen we niet missen?
3. Over 5 jaar ontvangen we onze netwerkpartners in ons vernieuwde clubhuis. Welke drie groepen zijn zeker uitgenodigd? Welke drie dingen/faciliteiten moeten aanwezig zijn? Wat bieden we aan wat nu nog niet mogelijk is?

We hebben een aantal leden gevraagd deze vragen te beantwoorden. Wil je ook jouw visie

delen, en bijdragen aan de toekomst van AVKP en het Erfgoedhuis? Mail dan je antwoorden op deze vragen uiterlijk 26 november naar ons. We werken dit uit tot een gezamenlijke visie en concrete voorstellen. In een volgende nieuwsbrief komen we hierop terug. Als je vragen hebt dan horen we het graag.

Programma 2025 en actieve nieuwjaarsborrel

De nieuwjaarsbijeenkomst wordt alvast een leuke actieve bijeenkomst. Niet alleen de borrel zelf is actief, maar ook na de introductie van Jesper kun je zelf actief bijdragen aan een stukje onderzoek. Dit is trouwens niet verplicht.

Het jaarprogramma voor 2025 wordt momenteel samengesteld. Tips zijn altijd welkom.

Oproep

Wie wil meehelpen de PR/communicatie/social media van AVKP te verbeteren? Heb je ervaring of ideeën, neem even contact op.

Ellen van der Steen

Verenigingsruimte AVKP

Erfgoedhuis, Gasfabriek 2, Eindhoven, 040-2388899

Correspondentieadres AVKP

van Wassenhovestraat 54, 5613 LL Eindhoven, awnafdeling23@gmail.com www.awn-archeologie.nl/23/

Redactie

Ellen van der Steen tel. 040-2910855, avkpactueel@gmail.com (eindredactie en layout)
Peter Seinen en Carel van den Boom (redactieleden)

